ECLI:LV:AT:2025:0124.A420205123.9.L
Lieta Nr. A420205123, SKA-343/2025
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
RĪCĪBAS SĒDES LĒMUMS
Rīgā 2025.gada 24.janvārī

[1] Senātā saņemta pieteicējas /pers. A/ kasācijas sūdzība par Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 1.oktobra spriedumu, ar kuru noraidīts viņas pieteikums par tāda administratīvā akta izdošanu, ar kuru pieteicējai tiktu piešķirta izdienas pensija.

Apgabaltiesa atzina, ka pieteicējai nav tiesību uz izdienas pensiju, jo gan tad, kad pieteicēja atvaļinājās no dienesta Valsts policijā, gan tad, kad pieteicēja izbeidza darba tiesiskās attiecības ar Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroju, pieteicēja nebija sasniegusi 50 gadu vecumu. Apgabaltiesa, atsaucoties uz Senāta judikatūru, uzsvēra, ka gan likuma „Par izdienas pensijām Iekšlietu ministrijas sistēmas darbiniekiem ar speciālajām dienesta pakāpēm" (turpmāk – Iekšlietu sistēmas pensiju likums) 2.panta pirmās daļas 1. un 3.punkts, gan Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likuma 2.panta pirmās daļas 1.punkts kā priekšnoteikumu tiesībām uz izdienas pensiju noteic to, lai persona atvaļināšanās no amata brīdī būtu sasniegusi 50 gadu vecumu.

[2] Kasācijas sūdzībā norādīts, ka apgabaltiesa nav izvērtējusi pieteicējas argumentus par to, kāpēc ar Senāta 2019.gada 18.decembra spriedumu lietā Nr. SKA-969/2019, ECLI:LV:AT:2019:1218.A420212717.12.S (turpmāk – Senāta spriedums Nr. SKA-969/2019) iedibinātā judikatūra ir nepareiza. Pieteicējas ieskatā, pretēji Senāta atzītajam Iekšlietu sistēmas pensiju likuma 2.panta pirmās daļas 1. un 3.punkts interpretējams tādējādi, ka persona izdienas pensiju var prasīt ne ātrāk, kā sasniedzot 50 gadu vecumu, bet tiesību uz izdienas pensiju iegūšanai personai nav jābūt sasniegušai 50 gadu vecumu brīdī, kad tā atvaļinājusies no dienesta.

[3] Senatoru kolēģija piekrīt pieteicējai, ka arī gadījumā, kad par konkrētas tiesību normas interpretāciju ir Senāta judikatūra, zemāko instanču tiesas nav atbrīvotas no pienākuma atbildēt uz procesa dalībnieka argumentiem par to, kā un kāpēc attiecīgā norma būtu pareizi interpretējama. Ja procesa dalībnieks izvirzījis argumentus, kāpēc būtu pamats atkāpties no iedibinātās judikatūras, tiesai šie argumenti jāizvērtē.

Tomēr turpmāk izklāstīto apsvērumu dēļ senatoru kolēģija secina, ka pieteicējas kasācijas sūdzībā norādītie argumenti nav tādi, kuru dēļ būtu pamats uzskatīt, ka tiesa lietu izspriedusi nepareizi.

[4] Pieteicēja norādījusi, ka pretēji Senāta atzītajam izdienas pensijas mērķis ir ne tikai kompensēt ar darba specifiku saistīto profesionālo spēju un iemaņu (darbspēju) zudumu, bet arī nodrošināt personām kompensāciju par to, ka tās valsts interesēs pildījušas īpašas funkcijas, kas saistītas ar īpašiem ierobežojumiem. Šā iemesla dēļ pieteicēja uzskata, ka nav taisnīgi strīdus normas interpretēt tādējādi, ka 50 gadu vecumam ir jābūt sasniegtam tieši atvaļināšanās no amata brīdī, jo arī persona, kas no dienesta atvaļinājusies ātrāk, ir saskārusies ar dažādiem no dienesta izrietošiem ierobežojumiem, paaugstinātu slodzi un darbspēju priekšlaicīga zaudējuma risku.

Senatoru kolēģija piekrīt pieteicējai, ka iekšlietu sistēmas darbinieku izdienas pensijas mērķis ir saistīts ne tikai ar to, ka dienesta specifikas dēļ darbiniekiem profesionālo spēju un iemaņu (darbspējas) zudums iestājas ātrāk nekā tādās profesijās nodarbinātajiem, kurās nav paredzēta izdienas pensija. Arī Satversmes tiesa atzinusi, ka uz iekšlietu sistēmas darbinieku izdienas pensijām ir attiecināms mērķis kompensēt gan to, ka attiecīgā dienesta īpatnības ir saistītas ar profesionālo iemaņu mazināšanos vai zudumu, sasniedzot noteiktu vecumu, gan to, ka iekšlietu sistēmas darbinieki pilda valstij svarīgu dienestu, kura gaita būtiski atšķiras no to personu darba apstākļiem, kuras strādā uz civiltiesiska līguma pamata, jo dienesta laikā persona ir pakļauta valsts noteiktiem būtiskiem ierobežojumiem. Tādējādi izdienas pensija šajā gadījumā, no vienas puses, kompensē dienesta laikā priekšlaicīgi zaudētās darba spējas, un, no otras puses, kalpo kā kompensācija par dienesta laikā noteiktajiem ierobežojumiem, turklāt tā netieši veido it kā „atliktu atalgojumu" par nevainojamu dienestu ilgā laika periodā un sekmē attiecīgo dienestu un institūciju kvalitatīvu darbību (*Satversmes tiesas 2010.gada 31.marta sprieduma lietā Nr. 2009-76-01 5.2.punkts*).

Tomēr minētais nav pamats pārskatīt secinājumu, ka Iekšlietu sistēmas pensiju likuma 2.panta pirmās daļas 1. un 3.punkts tiesību uz izdienas pensiju iegūšanai prasa, lai persona būtu vismaz 50 gadus veca atvaļināšanās no dienesta brīdī. Senatoru kolēģija uzsver, ka visi izdienas pensijas mērķi ir skatāmi savstarpējā kopsakarā, proti, tie visi kopā veido pamatu izdienas pensijai. Tāpēc ar to vien, ka persona, noteiktu laiku pildot dienestu, arī ir saskārusies ar īpašajiem ierobežojumiem, nav pietiekami, lai šai personai tiktu atzītas tiesības uz izdienas pensiju. Izdienas pensija paredzēta kā kompensācija par to, ka darbiniekam dienesta pildīšanas dēļ iestājies konkrētajam dienestam nepieciešamo spēju un iemaņu zudums *un* dienests bijis saistīts ar īpašiem ierobežojumiem. Savukārt dienestam nepieciešamo spēju un iemaņu zudums ir nesaraujami saistīts ar personas vecumu, jo, tieši kļūstot vecākam, cilvēks prezumējami zaudē specifiskas fiziskās spējas, kas nepieciešamas noteiktā līmenī, lai pildītu iekšlietu sistēmas dienestu. Jāņem arī vērā, ka iekšlietu sistēmas institūciju kvalitatīvas darbības nodrošināšanai valsts ir ieinteresēta, lai pieredzējušākie darbinieki dienestu pilda pēc iespējas ilgāk, – cik vien darbspējas to ļauj. Tieši tāpēc Iekšlietu sistēmas pensiju likuma 2.panta pirmajā daļā tiesības uz izdienas pensiju nav saistītas ar konkrēta vecuma iestāšanos tikai tajā gadījumā, ja darbinieks ir atbrīvots no dienesta veselības stāvokļa vai darbinieku skaita samazināšanas dēļ. Citos gadījumos tiesības uz izdienas pensiju paredzētas tad, ja persona dienestā nostrādājusi līdz pat 50 gadu vecuma sasniegšanai.

Ievērojot minēto, senatoru kolēģija nesaskata, ka pieteicējas akcentētā izdienas pensijas kompensācijas funkcija ir pamats atkāpties no Senāta judikatūras par strīdus normu interpretāciju.

[5] Pieteicēja uzskata, ka tas, ka ar Ministru padomes 1992.gada 30.janvāra lēmumu Nr. 34 apstiprinātā Nolikuma par iekšlietu iestāžu ierindas un komandējošā sastāva darbinieku pensijām 6.2.apakšpunktā bija tiešā tekstā noteikts, ka 50 gadu vecumam jābūt sasniegtam atvaļināšanās dienā, bet Iekšlietu sistēmas pensiju likuma regulējums ir formulētas citādi, pierāda, ka strīdus normas interpretējamas tādējādi, ka 50 gadu vecumam nav jābūt sasniegtam atvaļināšanās brīdī.

Senatoru kolēģija tam nepiekrīt. Tas vien, ka strīdus normas formulētas citādi, nav pamats izdarīt pieteicējas norādīto secinājumu. Senāts jau spriedumā Nr. SKA-969/2019 norādīja, ka arī Iekšlietu sistēmas pensiju likumā lietotais formulējums norāda uz to, ka 50 gadu vecumam jābūt sasniegtam atvaļināšanās brīdī. Proti, Senāts vērsa uzmanību uz strīdus normās noteikto, ka tiesības uz izdienas pensiju ir *darbiniekiem*. Bijušo darbinieku tiesības uz izdienas pensiju reglamentē likuma pārejas noteikumu 1. un 2.punkts, nevis strīdus normas. Turklāt Senāts secināja, ka attiecīgu tiesību normu interpretāciju apliecina arī sistēmiskā, teleoloģiskā un vēsturiskā tiesību normu interpretācijas metode (vēsturiskās tiesību normu interpretācijas metodes kontekstā Senāts aplūkoja arī pieteicējas norādīto ar Ministru padomes 1992.gada 30.janvāra lēmumu Nr. 34 apstiprināto nolikumu).

[6] Pieteicēja norādījusi, ka, interpretējot strīdus normas, nav pareizi sistēmiskās tiesību normu interpretācijas metodes kontekstā ņemt vērā Valsts un pašvaldību profesionālo orķestru, koru, koncertorganizāciju, teātra un cirka mākslinieku izdienas pensiju likumu, Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumu un Prokuroru izdienas pensiju likumu. Pieteicēja uzskata, ka salīdzināšanai būtu pieļaujams izmantot tikai Militārpersonu izdienas pensiju likumu, kurā tiesību uz izdienas pensiju saņemšanai nav izvirzīta prasība par konkrētu vecumu.

Senatoru kolēģija šim pieteicējas redzējumam nepiekrīt. Pat ja pieņem, ka speciālo ierobežojumu dēļ Iekšlietu sistēmas pensiju likuma normu interpretācijai nav izmantojams Valsts un pašvaldību profesionālo orķestru, koru, koncertorganizāciju, teātra un cirka mākslinieku izdienas pensiju likums, nav pamata uzskatīt, ka Senāts spriedumā Nr. SKA-969/2019 sistēmiskās interpretācijas metodes izmantošanai nepamatoti atsaucās uz Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonu izdienas pensiju likumu un Prokuroru izdienas pensiju likumu. To, ka izdienas pensiju kontekstā par personu grupām, kas atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, var uzskatīt Korupcijas novēršanas un apkarošanas biroja amatpersonas, iekšlietu sistēmas darbiniekus ar speciālajām dienesta pakāpēm un prokurorus, atzinusi arī Satversmes tiesa (sk. *Satversmes tiesas 2013.gada 8.novembra sprieduma lietā Nr. 2013-01-01 11.punkta pēdējo rindkopu*).

[7] Apkopojot minēto, senatoru kolēģija atzīst, ka kasācijas sūdzības argumenti nerada šaubas par pārsūdzētā sprieduma tiesiskumu.

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.panta otro daļu un 338.[1]panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

nolēma

atteikt ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar /pers. A/ kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2024.gada 1.oktobra spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore I. Višķere Senators J. Pleps Senatore L. Slica